

Nr 28

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om vissa intrång i Stora Sjöfallets nationalpark jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 4 november 1966 dagtecknad proposition, nr 152, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att medge de intrång i Stora Sjöfallets nationalpark som enligt vad som framgått av propositionen föranleds av den fjärde suorvaregleringen.

Till grund för propositionen ligger *dels* en skrivelse den 16 juni 1965 däri *Övre Norrbygdens vattendomstol* hemställt om Kungl. Maj:ts prövning av fråga om ytterligare reglering — den fjärde i ordningen — av Suorvasjöarna inom Norrbottens län, *dels* en skrivelse den 30 juni 1965, vari *statens vattenfallsverk* hemställt om Kungl. Maj:ts tillstånd att för berörda fjärde reglering av Suorvasjöarna få göra det intrång i Stora Sjöfallets nationalpark m. m., som blivande tillstånd enligt vattenlagen kan innebära.

Efter redogörelse för tidigare reglering berörande Stora Sjöfallets nationalpark samt för framställningarna och däröver avgivna remissyttranden har *departementschefen* anfört följande.

»Stora Sjöfallets nationalpark avsattes genom beslut av 1909 års riksdag i syfte att bevara ett högnordiskt fjällandskap i dess naturliga tillstånd. För att göra det möjligt att reglera sjöarna längs nationalparkens mitt från Lilla Sjöfallet väster ut — de s. k. Suorvasjöarna — utbröts dessa sjöar jämte vissa uppdämningsområden och erforderligt byggnadsområde ur nationalparken enligt beslut av 1919 års riksdag. I anslutning härtill meddelade Kungl. Maj:t vissa föreskrifter angående tillämpning av för nationalparker gällande bestämmelser inom de utbrutna områdena.

Suorvasjöarna har hittills varit föremål för tre regleringar enligt beslut av vattendomstol åren 1927, 1939 och 1963. För att möjliggöra den tredje suorvaregleringen — genom vilken dämningsgränsen höjdes över den nivå som förutsatts vid utbrytningen år 1919 — och reglering av sjön Satisjaure medgav 1962 års riksdag vissa intrång i nationalparken, dock utan att någon ändring av parkens gränser tills vidare skulle företas. Vidare bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att, om så senare kunde anses motiverat, medge intrång i nationalparken för en kraftstation vid Vietas och därmed sammanhängande till- och avloppsleder samt för tillfartsvägar och

kraftledning. Sedan Övre Norrbygdens vattendomstol därefter genom del-dom den 17 juni 1964 lämnat vattenfallsstyrelsen tillstånd att på vissa villkor anlägga Vietas kraftstation har Kungl. Maj:t genom beslut den 27 juli 1964 medgett intrång i nationalparken i den mån det erfordrades för att tillståndet skulle kunna tas i anspråk. Såsom villkor för medgivandet har Kungl. Maj:t föreskrivit bl. a., att det varje sommar skall ske en minimitappning från Suorvajaure till Stora Sjöfallet av 100 milj. m³ vatten eller den större vattenmängd som Kungl. Maj:t för viss tid av särskilda skäl kan komma att föreskriva. I samband därmed har Kungl. Maj:t uppdragit åt vattendomstolen att efter ytterligare utredning inkomma till Kungl. Maj:t med förslag angående handhavandet av tappningen till Stora Sjöfallet.

Till följd av utbrytningen år 1919 och den tredje suorvaregleringen har ca 160 km² av nationalparkens areal om ursprungligen 1 500 km² tagits i anspråk. Övervägande delen av den i anspråk tagna arealen utgörs av vattenområde. På grund av Satisjaures reglering och anläggandet av Vietas kraftstation samt därtill hörande väg och kraftledningar kommer enligt beräkningar av vattenfallsverket ytterligare ca 32 km² av nationalparken att tas i anspråk förutom vattenområde.

Såsom förut framgått har vattendomstolen funnit, att den fjärde suorvaregleringen bör tillåtas under förutsättning att frågan om intrång i nationalparken löses. Vad som framkommit vid remissbehandlingen av domstolens skrivelse föranleder inte annat bedömande av tillståndsfrågan än det domstolen kommit till. Förutsättningar synes alltså föreligga att medge regleringen, om frågan om intrång i nationalparken löses. Klart är emellertid att ett medgivande måste förknippas med åtskilliga villkor, avsedda att begränsa och kompensera de skador en reglering otvivelaktigt kan åstadkomma. Vilka villkor som kan bli behövliga kan dock f. n. inte bedömas, bl. a. emedan vattenfallsverket enligt uppgift ännu inte slutfört förhandlingar om ersättningar till mer än den ena av de två samebyar, vilkas näringsutövning berörs av regleringsföretaget. Då utformningen av villkoren för ett tillstånd till regleringen bl. a. är direkt avhängig av resultatet av de pågående förhandlingarna, är det inte lämpligt att nu gå in på frågan om vilka villkor som bör knytas till ett regleringstillstånd. Något beslut av riksdagen i fråga om tillstånd till regleringen samt villkoren härför fordras emellertid inte. Jag ämnar återkomma till Kungl. Maj:t i dessa frågor.

Såsom framgått av den tidigare redogörelsen kommer genom regleringen intrång i Stora Sjöfallets nationalpark att behöva göras. Vattendomstolen har förutsatt att frågan om regleringens inverkan på nationalparken löses. Denna fråga bör enligt min mening redan nu underställas riksdagen.

Till följd av regleringen kommer enligt gjorda beräkningar ytterligare ca 23 km² av nationalparken att överdämmas. Vidare fordras vissa skadeförebyggande åtgärder inom nationalparken. Dessutom blir det nödvändigt att i

viss utsträckning utnyttja parken för uttag av massor som fordras för regleringsanordningarna liksom att anlägga vägar till massuttagen. Regleringsanordningarna kommer att ligga helt inom det år 1919 från nationalparken utbrutna området.

Genom de av statsmakterna medgivna tidigare ingreppen i nationalparken har Suorvasjöarna och Stora Sjöfallet i väsentlig mån redan förändrat sin ursprungliga karaktär. Vid min bedömning av huruvida ytterligare intrång bör få ske har jag tagit hänsyn till föreliggande behov av elektrisk kraft och till att nyttoöverskottet av denna reglering beräknas vara osedvanligt stort, omkring 200 milj. kr. I likhet med bl. a. naturvårdsnämnden och domänstyrelsen anser jag, att naturvårdsintresset i föreliggande situation inte bör utgöra hinder för regleringen. Jag förordar därför, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att medge intrången. Någon ändring av nationalparkens gränser anser jag ej behövas. Utöver vad i vattenmålet kan komma att föreskrivas synes mig för företaget böra gälla följande.

Massuttag inom nationalparken bör begränsas till så få områden som möjligt. Domänstyrelsen bör få i uppdrag att i samråd med statens naturvårdsnämnd närmare besluta om i vilken ordning och omfattning täktplatserna får tas i anspråk och om erforderliga vägar till dessa. Grustäktsavgifter som uttas på grund av massuttagen bör enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande användas för att tillgodose utgifter inom nationalparken som särskilt gagnar renskötseln.

Kammarkollegiet har föreslagit att minimitappningen i Stora Sjöfallet höjs väsentligt. Med anledning härav får jag anföra följande. Kungl. Maj:t har såsom villkor för anläggande av Vietas kraftstation redan föreskrivit att minimitappningen i Stora Sjöfallet, 100 milj. m³, kunde komma att för viss tid höjas om särskilda skäl härför ansågs föreligga. Vidare har Kungl. Maj:t uppdragit åt vattendomstolen att efter utredning avge förslag om hur tappningen i fallet skall handhas. Frågan om vattenframsläppningen i Stora Sjöfallet kommer sålunda att prövas av Kungl. Maj:t. Den avvägning mellan kraftintressena, å ena sidan, och naturvårds- och turistintressena, å den andra, som kan bli påkallad, bör emellertid anstå till dess domstolen avgett sitt förslag.»

I samband härmed har utskottet behandlat följande i anledning av propositionen väckta till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 798 av fröken *Stenberg m. fl.* och II: 972 av herr *Lothigius m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid sitt medgivande till den fjärde suorvaregleringen måtte uttala att den sålunda gjorda vinsten för vattenkraftsintressena på naturskyddsbekostnad måtte beaktas i enlighet med vad i motionerna anförts vid prövning av ytterligare vattenbyggnad;

2) motionen I: 799 av herr *Carlsson, Eric*, likalydande med II: 974 av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte

besluta om uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 152 till dess att tillåtlighetsfrågan mellan berörda parter avgjorts;

3) de likalydande motionerna I: 803 av herr *Skärman m. fl.* och II: 978 av herr *Tobé m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte 1) i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att åtgärder vidtages för att kompensera ett intrång i Stora Sjöfallets nationalpark genom att snarast utreda möjligheten av att avsätta en ny nationalpark i den lappländska fjällvärlden samt att en mera återhållsam politik föres i fråga om vattenkraftutbyggnaden i de norrländska älvarna; 2) föreskriva att en grundlig naturvetenskaplig och naturgeografisk undersökning inom dämningssområdet och närmaste gränsszon ovanför dämningssgränsen, i god tid verkställas på bekostnad av vattenfallsverket; 3) föreskriva att röjning inom uppdamningsområdet göres enligt vad Statens Naturvårdsnämnd anfört härom; 4) föreskriva att uttagande av massor icke tillåtes inom de i propositionen omnämnda täktområdena A 25, B 2 och B 8; 5) att bemyndiga Kungl. Maj:t att med iakttagande av vad som här yrkats under 2)—4) medge intrånget i Stora Sjöfallets nationalpark på de villkor i övrigt som propositionen innehåller;

4) motionen II: 973 av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Werner*, vari hemställts att riksdagen avslår propositionen nr 152.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till motionerna I: 798, II: 974, II: 978 och II: 973.

Utskottet. I föreliggande proposition hemställs om riksdagens medgivande till vissa begränsade intrång i Stora Sjöfallets nationalpark för att möjliggöra den fjärde suorvaregleringen. Av departementschefens redogörelse framgår att till följd av regleringen ytterligare ca 23 km² av nationalparken kommer att överdämmas. Vidare fordras vissa skadeförebyggande åtgärder inom nationalparken. Dessutom blir det nödvändigt att i viss utsträckning utnyttja parken för uttag av massor som fordras för regleringsanordningarna liksom att anlägga vägar till massuttagen. Vid sin bedömning av frågan huruvida intrånget bör få ske har departementschefen bl. a. tagit hänsyn till föreliggande behov av elektrisk kraft och till att nyttoöverskottet av regleringen beräknas vara osedvanligt stort, omkring 200 milj. kr. I likhet med bl. a. statens naturvårdsnämnd och domänstyrelsen anser departementschefen, att naturvårdsintresset i föreliggande situation inte bör utgöra hinder för regleringen.

Utskottet finner för sin del ej anledning till annan bedömning av frågan om berörda intrång i Stora Sjöfallets nationalpark än den departementschefen redovisat. Utskottet förutsätter att läget i fråga om de förhandlingar rörande vissa ersättningsfrågor, som anges i propositionen, icke skall påverkas av att riksdagen nu tar ställning till intrångsfrågan. Anledning synes därför saknas att uppskjuta behandlingen av förevarande proposi-

tion. I enlighet härmed anser sig utskottet böra med avstyrkande av motionsparet I: 799 och II: 974 ävensom motionen II: 973, vari yrkats avslag på propositionen, förorda, att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att medge de intrång i nationalparken som föranleds av ifrågavarande reglering. Någon anledning för riksdagen att i anslutning härtill, såsom föreslagits i motionerna I: 803 och II: 978, föreskriva särskilda villkor i fråga om naturvetenskapliga undersökningar, rönjning m. m. anser utskottet ej föreligga. Såsom departementschefen anfört måste givetvis ett regleringstillstånd förknippas med villkor, avsedda att begränsa och kompensera uppkommande skador. Grustäktsavgifter som uttas på grund av massuttagen bör såsom departementschefen föreslagit enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande användas för att tillgodose utgifter inom nationalparken som särskilt gagnar renskötseln.

I motionerna I: 803 och II: 978 har bl. a. framhållits angelägenheten av att åtgärder vidtas för att kompensera nu ifrågavarande intrång i nationalparken genom tillskapande av nya nationalparksområden. Vad motionärerna härutinnan anfört förtjänar enligt utskottets mening beaktande, och utskottet vill därför förorda att åtgärder i det i motionerna angivna syftet företas. Någon anledning för riksdagen att i nu förevarande sammanhang uttala sig beträffande den framtida vattenkraftutbyggnaden anser utskottet ej föreligga. Utskottet avstyrker alltså de i förenämnda motioner samt motionerna I: 798 och II: 972 framförda yrkandena härom.

Som utskottet ej har någon erinran mot vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit eller uttalat hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) avslå motionerna I: 799 och II: 974,

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 973, bemyndiga Kungl. Maj:t att medge de intrång i Stora Sjöfallets nationalpark som enligt vad som framgått av det föregående föranleds av den fjärde suorva-regleringen,

c) med bifall till motionerna I: 803 och II: 978, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att åtgärder vidtages för att kompensera ett intrång i Stora Sjöfallets nationalpark genom att utreda möjligheten av att avsätta en ny nationalpark i den lappländska fjällvärden,

d) lämna motionerna I: 803 och II: 978 i övrigt ävensom I: 798 och II: 972 utan åtgärd.

Stockholm den 8 december 1966

På jordbruksutskottets vägnar:

ERIC MOSSBERGER

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Mossberger, Hedström, Magnusson, Augustsson, Gunnar Pettersson, Isacson, Manne Olsson, Skårman, Wikberg* och Lundberg;

från andra kammaren: herrar Antby, Nilsson i Lönsboda, Jonasson, fru Jäderberg, herrar Lundmark, Trana, Persson i Heden, Eskilsson i Likenäs, Johansson i Simrishamn och fru Sundberg.

* Ej närvarande vid justeringen,

Reservation

av herrar *Mossberger, Hedström, Magnusson, Augustsson, Manne Olsson*, fru *Jäderberg*, herrar *Lundmark, Trana, Eskilsson* i Likenäs och *Johansson* i Simrishamn, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets utlåtande på s. 5, som börjar med orden »I motionerna» och slutar med orden »yrkandena härom.» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 803 och II: 978 har bl. a. framhållits angelägenheten av att åtgärder vidtas för att kompensera nu ifrågavarande intrång i nationalparken genom tillskapande av nya nationalparksområden. Då Kungl. Maj:t emellertid torde ha sin uppmärksamhet riktad på hithörande spörsmål finner utskottet någon särskild åtgärd med anledning av vad härutinnan yrkats i motionerna I: 803 och II: 978 ej vara erforderlig. Någon anledning för riksdagen att i nu förevarande sammanhang uttala sig beträffande den framtida vattenkraftutbyggnaden anser utskottet ej föreligga. Utskottet avstyrker alltså de i förenämnda motioner samt motionerna I: 798 och II: 972 framförda yrkandena härom.»

dels att utskottets hemställan under c) bort ha följande lydelse:

»c) lämna utan åtgärd motionerna I: 803 och II: 978, såvitt avser utredning av möjligheten att avsätta en ny nationalpark i den lappländska fjällvärlden.»